

MAGYAR

KURIR

M D C C C X I I I - d i k
E S Z T E N D Ö R E.

Dr. Decsy Sámuel

és

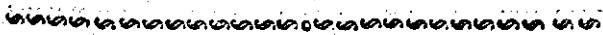
Pántzél Dániel

BCU Cluj / Central University Library Cluj

által.

I. Fertály Esztendő.

Bétsben, 1813.

Nyomtattatott Nemes Haykul Antal
betűivel.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

III 140

Nro. 1.

A' FELS. CSÁSZÁR, ÉS AP. KIRALY
KEGYELMES ENGEDELMÉBŐL.

Indúlt Bétsből Pénteken Jauuarius 1-ső napján. 1813-dik
esztendőben.

B é t s.

Még eddig minden új esztendőben az én író tollamból folyt a' Magyar Kurir, és mindenkor olly tárgyakkal szolgáltam a' két Magyar Hazának, melyek nem tsak hasznára, hanem gyönyörűségére is szolgáltak az Olvasó Publikumnak. — Most is illy szándékkal voltam; de négy hetekig fekvő beteg lévén, és ezen újság darabot is nem önkéent, hanem kénstelenségből írván, arra el nem készülhettem.

Eő Cs. K. Felsége kegyelmesen méltóztatott S. N. Patakon lakó Nemes *Constantinus Gábor* úrnak megengedni, 's néki privilégiumot adni, hogy ott posztó Fábrikát állíthasson fel, melly

is már szépen virágzik, 's már mindenféle posztó és kazimir készítették benne.

Frantzia Birodalom.

A' Frankfurti Zsurnálban következő Párisi tudósítás adattatott - ki: Tegnap, úgymond, az az, December 19-ik napján, éjeli tizenkettő-fél óraker érkezvén haza Császár Eő Felsege, mindjárt audientziára bocsátotta a' fő méltóságú printzeket, a' ministereket, és a' fő rendű tisztviselőket. — A' Cadorei hertzeg (Status Minister Champagni) a' ki az ármádiánál maradt Státus Titoknok Gróf *Daru* helyett azon hivatalt viseli, a' szokott hitet a' Császár kezébe letette.

Az ezen maínapon kezdődött 1813-ik esztendőre készített Párisi Almanakban, a' Frantzia Országi 130 osztályoknak népessége, a' legújabb felszámolás szerént, a' hadi lábbon álló Frantzia katonaságon kívül, 42 millióm 365434 lélekre; az Ilyriai tartományoknak népessége pedig egy millióm 's 531000-re tétetik. E' szerént, a' Frantzia Birodalomnak közönségessen vétetett népessége *negyvenhárom millióm, nyoltszáz kilentzven hat ezer négy száz harminznégy ezer* lélekre megyen. — Ezek közzül 23 millióm, és 42000 Frau-tzia neelven szóll, hat millióm, 453000 Olasz nyelven; 4 millióm, 311000 flammandi, vagy hollandiai; 4 millióm, 63000 német nyelven; 967000 britansiai nyelven, és 108000 basquis, vagy inkább Gaskoniai nyelven beszélnek.

A' fellyebb említett Párisi Almanakban, Nápoly Ország népessége négy millióm 590000 lakóssal; a' Hevétziai Republikáé egy millióm 430000; a' Baváriai Országé három millióm,

330824-re; Wetztfáliának két milliom 65973-ra; a' Szakszonia Országé egy milliom 923588-ra; a' Würtembergi Országé egy milliom, 301959-re; a' Bádeni Nagy Hertzegségé 949639-re; a' Hesen nagy Hertzegségé 565922-re; a' Frankfurti N. Hertzegségé 290445-re; a' Bergi N. Hertzegségé 743740-re; az Erfurti és Katzenelbogeni 69000-re. — A' Rénusi szövetségben lévő, második rendbéli Statusoknak népessége egy milliom, 63229-re; a' Warsaui Nagy Hertzegségé három milliom 800262-re. Következésképen, ha Spanyol Országának 1801-dik esztendőbéli 10 milliomból és 541621 főből állott népességét is ezekhez ragasztjuk, 39 milliom, 31061-re megyen a' népességek. Ezek szerént a' Frantzia Birodalomnak és az evvel szövetséges Statusoknak népességek, a' katonaságot ide nem számálván, 82 milliom, és 927495 lélekre megyen.

Az a' Gandavi hajadon, a' ki a' közelebb múlt 1812-ik esztendőben, a' Napoleon Császár koronáztatásának emlékezetes napján, egy ifjú pensióban lévő vitézzel öszve házasított, *Saegher* nevű asszonynak leánya völt, a' ki 1792-ik esztendőben a' maga férjével a' második belga battallionnál Fr. Generál *Dumonceau* vezérlése alatt szolgálatot vett, Lille városának ostromlásakor abban völt, a' Jemappei verkedésben magát nagyon megkülönböztette, 's ezen okon még a' tsatapiatzon hadnagyságra emeltetett. Később hadnagy fővel; a' 8-ik könnyű gyalog regimentnél szolgált, mellyel a' 2-ik Belgiomi battallion öszve kaptsóltatott, Olaszországban hat táborozást tett, Rómában Nápolyi fogságba esett, mellyből kiváltattatván; a' maga battallionjához visz-

szá ment, és még azután is Dalmatziában, négy táborozásban volt jelen. Végére 1807-ik esztendőben, Velentzében a' hadi szolgálataiból hazabotsáttatván, hazájába nyugalomra lépett, a' hol hazafiaitól takarékoságára, és házi virtusaira nézve szinte úgy betsűltetik, mint betsűltett vitéz bajtársaitól katonasága alatt.

Ennek a' vitéz Amazonnak leánya adatott feleségül a' fent említett invalidus vitéznek, azon egyik karjának kipótolására, melyet 1800-ban a' Regensburgi verekezésben elvesztett vala.

A' Párisi Zsurzálnak 15 ik Decemberi darabjában, következő jegyzés fordul elő a' Lengyel Országi téli időről: Frantzia Országban, *ügymond*, igen nagyoltatik a' Lengyel Országi téli időnek keménysége, holott ritkán szokott ott olly kemény tél lenni, mint Hollandiában, sőt itt még keményebb, mivel amott a' gyakorta való esőzések és nedves idő által mérsékelletik. A' mi katonáink már egy telet Lengyel Országban el töltöttek, és éppen úgy kiállották a' kemény telet, mint magok a' Lengyelek és Oroszok. Ama híres Fr. Filozofus *Rousseau* (olv. *Russo*) sok példákból megmutatta azt, hogy a' Frantzia nép minden e' világi népek közt legkönnyebben hozzá szokik a' különbkülönb féle levegőhöz. Hollandiának néhai Fr. Ex-Generáltól lett elfoglaltatása olly kemény télben esett meg, mellyben a' befagyott vizeknek hátán vitettek bé az ágyúk. Ezt bizonyította a' Fr. hadi seregeknek 1806-ik esztendőbeli táborozások is, és azt is a' tapasztalás bizonyította, hogy a' kemény telekben sokkal kevesebb nyavalyák uralkodnak a' nagy ármádiáknál, mint nyárbau. A'

tábori eleségek miatt sem lehet a' Fr. Nemzetnek szorgalmaszkodni, mivel *Dantzighan, Warsauban, Wilnában, és Grodnóban* igen sok magazinumok találhatók, mellyek mindenféle eleségekkel meg vannak töltve.

Hadi Történetek.

A' Frantzia nagy ármádiának Moskauból, sőt az egész Orosz földről való kiköltözéséről, mellyet a' Magy. Kurirnak egynéhány darabjában már kiadtunk vala, a' 29-ik *Frantzia Bulletinben* következő tudósítást olvasunk:

Moledetsno Decz. 3 ik napján: November 6-ik napjáig igen kedvező vólt az idő járása, és jól folytak az ármádiának mozdulásai. — A' következő napon kezdett hideg lenni, 's azon szempillantattól fogva minden éjjel, a' szabad levegő ég alatt lévén lovaink, egynéhány száz darabot elvesztettünk. Smolenskhez való érésünkig sok lovas katona alá való, és ágyúvonó lovaink veszték el. — A' Volhyniai Orosz ármádia jobb szárnyunkal által ellenben állott. Ármádiánknek jobb szárnya a' Minski lineát el hagyván, a' Warsaui lineához támaszkodott. Novemb. 9-ik napján értésére esvén a' Császárnak, hogy az ármádia a' maga útját megváltoztatta, előre el látta azt, mit fog az ellenség tenni. Noha igen nehéznek tartotta az esztendőnek ily szörnyű tikkelyében útnak indulni: mindazáltal kéntelen vólt Eő Felsége a' környülállásokra nézve azt mivelni. Reménysége lévén ahoz, hogy *Minskbe*, vagy leg alább a' Berezina folyóvízhez elébb fogna érkezni, mint az ellenség, Novemb. 19-ik napján *Smolenskből* kiindúlt, és azon hólcap 16-ikán *Krasnoiban* hált. A' Nov.

7-ik napján kezdődött hideg hirtelen meg nevedett, és azon hólnap 15-ik napját követett éjjel, virattig, a' meleg mérő a' fagyó ponton alól 16 — 18 gráditsra mutatott.

„Az utak síkos jéggel borítottak bé, minden éjjel sok paripa, ágyúvonó, és társzekérbeli lovak nem százanként, hanem ezrenként hullottak el, kiváltképen a' Német és Frantzia lovak között. Kevés napok alatt 30 ezer darab lónál több veszett el, töbnire minden lovas katonáink gyalog maradtak, ágyús és tárnok szekereink vonó lovak nélkül maradtak. Ágyúnknak, tábori eszközeinknek, és társzekereinknek nagy részét vagy hátra hagyni, vagy öszve routani kénytelenek voltunk. Ezt a' még Novemb. 6-ik napján igen szép armádiát, azon hólnap 14-ik napján allig lehetett megesmérni, semmi lovas katonái, ágyúi és társzekerei nem lévén. — Lovasság nélkül tsak egy fertály órán földre sem mehettünk az ellenségnek megkémlelésére, ágyúk nélkül semmi verekedésben nem ereszkedhettünk, 's az ellenséget gyalog bé nem várhattuk, kénytelenek voltunk a' verekedésnek elkerülésére marsirozni, 's ágyúink nem lévén azt elkerülni: és hogy körül ne kerítessünk, nagyon ki-erjeszkedni. Ez a' nehézség és az evvel öszve kaptsólt rendkívül való hideg igen szomorú környülállások közzé helyezettettek minket. Azok az embereink, a' kik a' természet által meg nem erőssítették eleendőképen, az idő mostoha voltának, és a' szerentse változásának elviselésére minden vídám-ságokat elvesztették és egyedül a' szerentsétlenségről 's a' dolgoknak változásáról álmódoztak, ellenben azok, a' kik a' természettől jó erővel

felruháztatva voltak semmi vesződéssel nem gondoltak, előbbeni elevevényeket megtártották, és azokban a' nehézségekben, melyekkel nékiek küszködni kellett, újabb dicsőséget szemlélték."

„Az ellenség, a' ki az utakon a' Frantziákat érdeklett nagy inségnek nyomait látta, hasznára fordítani igyekezett, minden tsapatjainkat Kozákjai által körülvétette, a' kik mint a' pusztákban lakó Arabsok minden eltévedett ágyúinkat és társzekereinket elfoglalták. Ez az útálatra méltó lovasság, melly tsak lármázni tud, és tsak egy könnyen ugró kompaniának által rontására sem alkalmas, magát a' nékie kedvező környüállások közt rettentővé tette. Azonközben még is minden valóságos próbatételeit megbánni kenteleltetett, mindenkor hátraveretett, 's mindenkor sok embert vesztett,"

„Az Elchingeni Hertzeg (*Marsal Ney*), a' ki 3000 emberrel hátul járt, a' Smolenski földbástyákat a' levegőbe vette. Az ellenségtől körülvétetvén, kétséges kimenetelű állapotba volt helyeztetve: mindazáltal azon bátorsággal, melly őtet mindenkor megkülönböztette, magát kiszabadította. Minekutánna November 18-ikán egész nap magától távol tartotta volna az ellenséget, a' békövetkezett éjjel jobbra marsirozott, által költözött a' Borysthenes folyóvízen, 's annál fogva az ellenség plánumát semmivé tette. — Nov. 19-ik napján azon folyóvízen *Orza* mellett által ment a' Frantzia ármádia, és mivel az Orosz hadi sereg sok embert vesztett el, minden próbatételeit félbe hagyta. — Novemb. 16-ikától fogva, a' Volhyniai ármádia Borisow városán által *Minsk* felé vette a' maga útját, a' midőn

Lengyel Generál Dombrowsky a' Borisovi híd előtt való töltséket derekasan védelmezte. — Nov. 25-ikán ott az ellenségtől megtámadtatván, kénytelen volt azon positióját el hagyni. Mind ezek után Beresinán keresztül Bohr ellen ment az ellenség, a' Lambert osztály serege ment előre.“

„A' Reggioi Hertzeg vezérlése alatt lévő 2-ik osztály sereg parantsolatot vett arra, hogy *Borisowba* maisirozzon, és az ármádiának Beresina folyóvízen való általmenetelét tegye bátor-ságossá. Novemb. 24-ikén Borisowon túl négy óráni mértföldre a' Lambert osztály seregére bukkanván a' Reggioi hertzeg, azt megtámadta, megverte, 2000 emberét fogságra ejtette, 6 ágyú-ját, 's 500 bagázsias szekert elfoglalta, és a' Beresina túlsó partjára nyomta az ellenséget. Ezen alkalmatossággal Generál *Berkeim*, a' maga vasas regementjével jelesen megkülönböztette és az ellenség egyedül a' hídak megégetése által menekedett meg a' veszedelemtől. Azonközbe annak minden nyilásait el foglalta, 's feyveres néppel meg rakta. Ez a' folyóvíz 40 ölni szélességű, 300 öl hosszúságú, 's annak partja igen posványos, melly miatt igen nehezen lehet azon által menni. Az ellenséges vezér azon folyóvíz nyílásaira négy osztály katonaságot állított ki, abban a' vélekedésben lévén, hogy a' Frantzia átmádia oda által fog menni.“

„Novemb. 26-dik napján viradtakor *Studenánkába* ment a' Császár, minekutna az ellenséget, az előtt való napon a' Fr. Ármádiának különbözőféle mozgásai által megbódította, 's zavarodásba ejtette, és egy ellenséges osztály

sereg szeme láttára a' Beresina folyóvízen két hidat csináltatott volna. Ezen a' hídon a' Reggiói hertzeg által menvén az ellenséget meg támadta, és két órán földre űzte mind addig, míg a' magát a' Borisovi híd előtt való földvár eleibe vissza vontatná. — Generál *Legrand* egy igen nagy érdemű hadi tiszt, ezen tsatázásban sebbe esett, de nem halálosba. — Novemb. 26 és 27-ik napjain a' Beresinán való általmenetelben foglalatoskodott az ármádia. A' Bellunói herczeg (*Marsal Victor*) a' 9-dik szakasz seregnek fő vezére a' Reggiói Hertzegnek mozdulásait követni, annak hátuljáró seregével magát öszve kaptsolni, és az ő utánna ment Orosz ármádiát a' Duna vizétől zabolán tartani parantsoltatott. Ezen osztály seregnek arrieregardóját, vagy hátuljáró seregét Generál *Partonnaux* (olv. *Partonno*) vezette.

„Novemb. 27-ik napján a' *Bellunói* hertzeg két osztályból álló hadi sereggel a' *Studiankái* hídhez érkezett, a' Gen. *Partonnaux* osztálya azon éjjel Borisoból elmarsirozott, ennek az osztálynak egy brigadája, mellyből a' hátul menő sereg állott, és arra a' hídnak megégettetése bízattatott, esteli hét órakor elmarsirozott, éjjeli 10 's 11 órakor oda érkezvén, az első brigádát és a' maga osztályos Generálisát, a' ki két órával annakelőtte eundúlt, de a' mellyre az úton nem találta, kereste, de azt fel nem találván, nyughatatlanságba esett. A' mit azolta arról hallott, abból állott, hogy ez az öt órakor elmarsirozott első brigáda, az útban hat órakor elteveledett, a' helyeti, hogy annak baira kelettel volna marsirozni, jobbra tartott, két vagy három

12

óráig utazott, és a' nagy hideg miatt megmerevedve az ellenség tüzéhez ment, azt a' Fr. külső vgyázat tüzének lenni vélvén, 's ilyen módon körülvértetvén fogságba esett, melly eltévedés nekünk 2000 gyalog emberből, 300 darab lóból, és három ágyúból álló kárt okozott."

„Minekutánna Novemb. 28-ik napjának reggelén az egész ármádia által ment volna a' folyóvízen; a' hid előtt való földvárat a' Bellunói hertzeg a' víz bal partyán őrizet alá vette, a' Reggiói hertzeg, és ő utánna az egész ármádia a' víz jobb partyán állott. Borisóok oda hagyása után a' Dünai és Volhyniai ármádiák öszte kaptsólván magokat azt végezték, hogy a' Fr. ármádiát megtámadják. Nov. 28-ikán, vírattakor megízente a' Császárnak a' Reggiói hertzeg, hogy őtet az ellenség megtámadta, fél órával azután a' Bellunói hertzeg is a' víz bal partyán; az egész ármádia fegyvert fogott. Az Elchingeni hertzeg a' Reggiói hertzeghez (Marsal Oudinothoz) ment; a' Trevisói hertzeg az Elchingeni hertzeg után. Nagyon heves vóit a' verekedés; hadi seregeinknek jobb szárnyát körül akarta az ellenség venni. Az ötödik vasas osztálynak Kommenlánsa Generál-Doumere (olvassd Dümer) a' ki a' Dúna mellett lévő második corpusnál maradt, abban a' szempillantásban, mellyben a' Weikseli, vagy Vistulai legió az erdőben verekedett, az 5-ik és 6-ik vasas regementekkel az ellenséget megtámadtatta, és hogy azoknak derekán magokat által vágják, megparantsólta, 's annál fogva zűrzavarba ejtette őket. Ezek a' derék vasas regementek egymás után hattzortörtek által az ellenségnek karéján; az az, négy szegletű rendben állott gyalog seregein; és az ezeknek segítségekte ment lovasait nagyon megverték, 6000 embert elfogtak, és hét zászlót, 's hat ágyút elnyertek s. a. t. (A' többi a' jövő posta napon.)

D. D. S.